۱۳۲۶ سنه محرم ۲۰ شنبه ۱۹۰۸ سنه ۹ فیورال №18

الاصلاح

سنهٔ تأسیس ۱۳۲۵

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

اخطار:
یبارلگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نڭ بهاسی
سنه‌لك ۳ صوم آلتی آیلق ۱ صوم ۵۰ تین ۳ آیلق ۱ صوم شاکردلر ایچون ۳ آیغه ۷۵ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ۲۵ تین.

آدرس:
Казань, Номера „БОЛГАРЪ"
Редакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ"
Телефонъ № 748

قزانده نسخه‌سی ۷ تین — علمی ادبی هفته‌لك غزیته — چیت شهرلرده ۹ تین

ملتکه ضیالیلر حاضرلرگه وقت. ته‌مه‌کی استعمالی هم شاکردلر. روس وغربی یاوروپا عالمندن. بونلر اونتولغان. ضیالی پورکیلر. خاتون قز عالمی. مدرسه خبرلری. صبیر دولاسه آتدن یمان. زکی شاکردنڭ مدرسه‌دن قولووی.

اخطار:
بو نومردن باشلاب، «الاصلاح‌ده» روس وغربی یاوروپا عالمندن دیگان مخصوص قسم اچلادر.

قزان ۹ فیورال

اوتکان نومرولرده مسلمان دیپوتاتلر طرفندن، تاتار مکتبلری حقینده لائحه‌لر طلب ایتلگانلگی وقزانده‌ده ایسکی فکرلی بایلر وملالر (فقط بر ایکی ذاتنی استثنا بله‌ن، النادر کالمعدوم)دن مرکب برکامیسیه تشکل ایتلگانلگی یازلغان ایدی. حاضر، بزده شول طوغریده یاکادن بر نیچه سوز یازمقچی بولامز:

معارف اشی، خلقنڭ احوال اقتصادیه (ساتسیالنی هالاژینیه) سی بله‌ن بیك نق باغلانغاندر. شوکار کوره‌ده بر مملکتده یاخود بر ملت آراسینده تعمیم معارف ایته‌ر ایچون، ایك اوّلگی شرطده، آلارنڭ احوال اقتصادیه‌سین یخشی حالنکه کیترودر. کوز آلدیمزده: فقیر ملت معارفده عموما ترقی ایته آلماغان شکلی، هر ملتنڭ‌ده فقیر افرادی بتون کونلرین، فقط اوزلرین وعائله‌لرین آچدن

وترمەس ایچون صرف ایتەرگە مجبور بولوب، معارف تحصیلینە بوشی آلمیدر:

کونینە ۱۱ ساعت کیبتدە باصب طورغان پریکاشچیکلر، کونینە ۱۱-۱۲ ساعت اشلەب حالدن طایغان فابریك اشچیلری، آچلقدن یودەگان کریستیانلر وباللری، شول حاللرینی قالدرلغان وقتدە، آلار ایچون بر آولغە، بر محلەگە برەر توگل، اونار مکتب آچساکدە، ئلله نیندی معارف تاراتا طورغان جمعیتلر وجودکە کیترساکدە، آلاردن فائدەلنە آلاچق وضیالانا آلاچق توگلدر.

روسیەدەگی برنیقدر کچك، اورتە وعالی مکتبلرنك، همەسینك ایچلرندە، فقط، طوق، آقچەتولەرگە مقتدر، بتون کونینی آچدن ئولمس ایچون اشلەب اوزدررغە مجبور بولماغان کشیلرنی وشولارنك باللرینیغنە کورەمز؛ بولارنك ایشکلری فقط شولر ایچونگنە آچق، بولاردە استفادە فقط بایلرغەغنە خاصدر. بو، عموما، خصوصی تاتار ملتینە کیلدکدە، آنك کیلەچکدەگی حالتی بو اقتصادی حالی اوستینەدە ملتمزنی آچلغان نظامی مکتبلرگە کررلك درجەدە روحانی تربیە ایتو مسئلەسی بلەن باغلانغاندر.

اصول جدید نزاعلرینك حاضرگە قدر صوزلغانلغینی وقارە خلقنك بر طاقم سفیەلرنك اغواسی بلەن، معارفکە قارشی ایتە طورغان هجوملرینی وترتیبکە صالنا باشلاغان مکتبلرگە بولغان دشمانلقینی دە اویلاساق، بزنك حالمزنك طاغین آغر، وبزنك آرادە معارف نشر ایتلونك طاغین صوڭغاراق قالاچاغی کورینەدر.

فقیرلك، تعصب ــ بزگە مونە شول ایکی نرسە بلەن صوغشرغە کیرەك بولا. بزدە معارف اشی مونە شول ایکی زور مانعلر بلەن طوقتاتولا!

شوڭا کورە بو مسئلە صفی وقاسم ملالر سید اشف عبدالقادر ومحمدجانلر بلەنگنە حل ایتولە طورغان مسئلە بولمیچە، اساسلی اویلانب، وبتون سببلرینە قارشی علاجلر حاضرلەنب، حل ایتلورگە تیوشلدر.

مونە شوشی سببلرگە بنا ئدە بز، دوما اعضالرینك وظیفەسی معارف لائحەلری تقدیم ایتوگنە بولمیچە، روسیەنك باشیندن آیاغینە قدر یاکاروی، اقتصادی حالتنك، عدالت بلەن حل ایتلوی مسئلەلرینە دقت ایتودر، دیەمز. تاتار معارفی مسئلەسینك کیرەگنچە حل ایتلووین تلەگان ذاتلر، بونی تلەرگە مجبورلردر.

ملتکە ضیالیلر حاضرلرگە وقت

دینگزدە سیاحت وقتندە، متوجە اولنان مقصودکە یتوشماك ایچون، کارابنی ترغرو آلوب باردچی کامپاسکە، یا کە محاربە وقتندە عسکرکە یول کورساتوچی ودشمانغە قارشو حیلەلی پلانلر قوروچی، تعلیم کورمش، ضابطلرغە نی قدر احتیاج وار ایسە، ملتمزنك سیاست دینگزلرندە آداشوب هلاك اولماق، حیات مبارزەلرندە باشسز ویولسز قالمش، تارالغان عما کر حالندە دوشماك ایچون، شبهەسز شول درجەدە، اینتیللیگینت وضیالی آدملرگە احتیاجی واردر.

بتون سعادتمزنك اساسی اولان مکتب مدرسەلرمزنك اصلاحی وملتە حیات ویرەچك یاڭا مکتب مدرسەلرنك تأسیس ایدیلوی، تورلی جمعیت واوبشستوالرنك، ملتکە فائدەلی روشدە، دوام ایدە آلولری، وتکثرلری همەسی شوشی اینتیللیگینت وضیالی کشیلرگە متوقف اولوب، آنلرنك وجودە کلماسنە محتاج درلر.

البتە بو آدملرگە کوبمدن نوك احتیاجمز وار ایدی ایسەدە، لکن بو احتیاجنی ملتمز حس ایدە آلماوی سببلی، تلگە بیلە آلنوب سویلانمامکدە، بلکە آز مازغنە بار اولان ضیالیلر مزنیده خلق چیت کوردیگندن آنلریغنە خلق آراسنە

کیرتارگه طروشلماقده ایدی. فقط زمانلر اوتو ایله حاللر بتونله‌ی باشقاروب کیده‌رك، ملتمز، اوّلده کهرا کمی وضررلی دیه اعتقاد ایتدیکی کوب نرسه‌لرنی کیرك وضرور دیه قبول ایده باشلاوی ایله‌برابر ضیالی کشیلرگه‌ده‌احتیاجنی حس ایده باشلادی.

اوّلی خواص آراسنده‌غنه کیراکلبلیگی حس ایدیلگان بو احتیاج، زمانمزده‌هی انقلابنك تأثیری ایله شاگردلر آرامنه تارالارق، شاگردلرمز، دنیاده مثلی اولمیه‌چق درجه‌ده عالم دیه اوشانوب یرودیکی مدرس وخلفه‌لرینك، هر ایشکه یاراماس جاهل مرکب اولدیقلرینی آکلاب ضیالی معلملرگه اولان احتیاجلرینی حس ایده باشلادیلر. هر یرده مدرسه‌لرده شاگردلر مقتدر واحوال زماندن خبردار معلملر طلب ایده باشلادیلر. طبیعی بو احتیاجنی حس ایدو شاگردلر آرقلی خلق آراسنه‌ده تاراله‌رق، خلقده اوزلرینك ضیالیلرغه محتاج اولدیقلرینی وشاگردلر بو طلبلرینده حقلی ایدوکلرینی تمام آکلادی و بیلدی. فقط شاگردلرکه «کشی یوق» دیب جواب وبرمایه مجبور اولدی.

کوب ییرلرده، ملتمزنك بو کوندن ایلك محتاج اولدیقی، اورته مدرسه‌لر تأسیس ایدو فکری قوزغاله‌لرق، ضیالی کشیلرمزنك یوقلیغی وهمه ایش آنلرغه توقف ایدووی سببلی اویلانغان، سویلانیلگان اشلر هب یولده قالدی.

حاصل هر بر ایشنك وهربر ترقی یوللرینك وجودگه چیقماسی وآچیلماسی، همه‌سی ضیالیلرغه توقف ایتدکنی شوندی کشیلر یتوشدیرورگه بو کوندن تیوش ایدیکنی خلق کوب ییرلرده بیك یخشی آکلادی وتجربه ایله بیلدی.

حاصل ملتمزه ضیالیلر حاضرله‌مك وقتی کلمش وخلقمزده بو اشکه یاردم ایدارلیك درجه‌یه یتوشمش واستعداد کسب ایتمشدور. فقط اشنی بولغه صالوب، خلقغه بو اشنی وجودکه چیقارمق چاره‌سنی کورساتورگه تیوشلیدر. معلم

تمه‌کی استعمالی هم شاگردلر.

تن وروحقه‌ناچار تأثیر ایته طورغان نرسه‌لردن برسی‌ـ‌تمه‌کی استعمالی یاشلر آراسنده بیك شیوع ایتب باراد‌ر. توتون استعمالی عادتله‌نب طارتوچی کشیلرنك یوراك هم معده‌لرینه بیك کوب ضرر کیتره‌در. مونك اوستینه تارتوچیلرنك حافظه‌لری ضعیفله‌نه، یالقاولق ویوقوچانلق قوّتله‌نه، عصب (نیرۋه) لری حالسزله‌نه‌در.

فرانسه مشاهیرلریندن پرافیسسور Decaisme تمه‌کی طارتوچی شاگرد آراسیندن ٢٧ سینده فکری ضعیفلك هم قان بوزقلغی ٢٢ طابقان. جماهیر متفقه دوکتورلریندن کلینتوك یازه: ایرلر مکتبلرینده، طبیب بولب طورغانم زمانده، شاگردلرنك بیك کوبیسی کیلب، یوره‌ك سیکرودن دوا یازوومنی اوتونه‌لر ایدی. بولرنك آراسنده ٩/١٠ ینك یوره‌ك سیکرووی تمه‌کی استعمالیندن کیلکانلکینی کوب یلغی تجربه‌م کورسه‌تدی.

١٨٩٨ نچی سنه‌ده چیقاغو شهرینده مکتبلر تفتیش ایتلب، آرالریندن ٨—١٤ یاشلرینده ٥ ملك تمه‌کی طارتوچی بارلغی بلنگان، بولار آراسیندن موفقیت بله‌ن تحصیل ایته طورغانلر فقط ٤٠٠٠ شاگرد چقغان. تمه‌کی طارتا باشلاغان شاگردنك فن‌ده ترقی ایته آلماوی (یا خود آندن کوته‌رگه ممکن بولغاندن آز، ترقی ایتووی) هم عصبی (نیرۋنی) بولب کیتکانلگی، ایشتو وکورو قوه‌لرینك ضعیفله‌نوی تجربه‌لر بله‌ن ثابت بولغاندر.

دوکتر مه‌نده‌لسون پیتربورغ طب آکادیمیه‌سی هم تیخنالاغیچسکی اینستیتوت استوده‌نتلرینك

تەمەكی طارتا طورغان وطارتمی طورغانلرین تفتیش ایتب، کیلەچککی نتیجەنی چغارغان:

تەمەكی طارتا طورغانلردن طن آلو اعضالری آوروی بلەن مبتلا بولغانلر ١٦،٠٩ % اما تەمەكی استعمال ایتمی طورغانلردن فقط ١٠،٠٦ %.

تەمەكی طارتا طورغانلردن ١١،٨٨ % هضم اعضالری آوروینە مبتلا بولغانلر، اما تەمەكی استعمال ایتمەگانلردن فقط ٩،٩٢ % گنە بولغان.

تەمەكی طارتوچیلرنڭ دە آرادە کوبرەك آوروغە مبتلا بولغانلری ١٦ یاشیندن اوّل طارتا باشلاغانلریدر. کوبمی کشی یاشرەك بولسە، تەمەكی استعمالی آثار شولقدر یمان تأثیر ایتەدر. شوڭار کورەدە بعض مملکتلردە یاش بالالرغە تەمەكی طارتو زاکون بلەن منع ایتلەدر.

(Ж и Ш) اسمیرنوف

بونلر اونوتولغان!...

قولمدە برنیچە خط بار. برسی سیمی پالات گیمنازیەسندەغی ١٥ قدر مسلمان اوقوچی طرفندن یازلغان. دین وتل معلمندن زارلانالر. «مسلمانچە اوقورغە صورادق: دیریکتور رضا بولوب بر حضرتنی چاقردی» دی. گیمنازیستلردە بیك یاخشی ایتەکانلر، دیریکتورغەدە رحمت. لکن آرادە ثلیگی موالادە بار. کیلە کرە....بیکلەگز! یالان باش اوتورساق باشمز آورطا دیە آلداب کلاپوش کیوگز! چەچگزنی کیری صپرماگز. مین کرگاندە پویسگزنی پارتاغە یاشروب قویگز» دی. گیمنازیستلر «حضرت! بزگە دین اوگرەت! اوقو-یازو اوگرەت. بزنڭ بیت اشلر بیك طاقر. دینمزنی بلیك. مسلمانلر آراسینە قاتناشورلق بولیق!» دیلر. حضرت آچولانا: مین قوشقان نرسەلر یتار! آرتق تیکشرماگز!» چغوب دە کیتە...

گیمنازیستلر آپدریلر: بو کشیدن نە اوگرەنسونلر؟ البتە چەچلر کیری صپریلا، پویس قالا، کلاپوش یوق. چونکە لزومیدە یوق لکن شونڭ ایلە برگە مسلمانچە اوقودە کورنمی.

منە طاغن برسی — مونسن بلبەیدەگی غارادسکوی اشقولا شاکردلری یازالر:

«بز اوچ یل ایندی موندە اوقیمز: لکن اسلام علملرندن — دین وشریعتدن خبرمز یوق. مسلمانلر بزدن یاتسنالر، اعتباریمز یوغالا، بنون بلگانمز آولدە اشقولدە چاقدە ملالرمزدن اوگرەنگان نرسەلریمز. رحمت بو ملالرمزغە هر کون بزنی اوچ ساعتلاب اوقوتا ایدیلر.

ئە موندە؟....موندەدە دین معلمی بار. اول-بلبەی ملاسی اون بیش کونگە دییورلك بر کرە... تورلی دعالقلر بیکلارگە قوشادە: «قوچرم کوتوب طورە...طوکا کورماسون» دیە تەرەزەگە قارانا قارانا برآز طورەدە چغوب کیتە. بر نرسە بیلە آلمی قالامز. بز تلیمز: بزگە رەتلیرك تل ودین معلمی بولسون هم کونگە آز بولغاندە ایکی ساعت اوقولسون ایدی. بز برآز علم آلساق مسلمانلر ایلە قاتناشساق ایدی. مسلمان روحلی یگتلر بولوب چقساق ایدی. لکن نیشلیك تقدیر بزم قولمزدە توگلدر...

قولمدە شوندایوق دخی بر نیچە خط بار همەسندە روس مکتبلرندە اوقوچی مسلمان بالالری دین معلمندن زارلانالر.

بزمسلمانلرنڭ آکلیراق الوشی کیلەچکدە ملت وعلمگە خدمتنی اوشبو روس مکتبلرندە اوقوچی یکتلردن کوتە. لکن روح واسلام علملرینی بوغاریدە کورساتلگان موللالردن آلوچیلر بوکا یارارلق کهی بولوب چغا آلورلرمی؟ نە ایچوندر اوشبو مسئلە بوکا قدر دقتکە آلنمی کیلە... کیلەچکدە آلغە کیتولری احتمالدن یراغراق اولان مدرسەلر

اصلاحینه کوب دقت ایته‌لر، کوب شاولیلار، حالبوکه باره باره کوبره‌ك یاشلرنك بارب کره‌چکلری روس مکتبلرنده تل ودین درسلرینك اصلاحینه کوز صالمیلار.

حاضر بوکاده وقت یتمه‌شدر. بومسئله‌نی یازارغه، سویلارگه صوکره روس مکتبلرنده اوقوچی بالالرنك آتالرینی حرکتکه اونداب شونلر طرفندن یاغشیراق معلملر قویدرتورغه طریشورغه کرك.

شبهه‌سزکه صحرای کبیرده قویو قازو قبیلندن اولان مدرسه اصلاحینه قاراغانده بارقویوغه توشکان چوبلرنی آلوب طاشلاو آنساتراقده فائده‌لیراقده بولور.

عبدالرحمن فخرالدینف.

روس وغربی یاوروپا عالمینده

پیتربورغده علم روح واعصاب اینستیتوتی

(Психо-Неврологическій Институтъ)

بو اینستیتوت شوشی کونلرده آچلدی. یارم اوقویلی ایچون شاکردلردن ۳۰ صوم آلنادر. شاکردلرگه هرتورلی دیندن، ملتدن وفرقه‌دن قزلر ایرلر قبول ایته‌در. حقیقی شاکردلك ایچون روسیه یاخود غربی یاوروپاده‌غی اورته مکتبلار شهادت نامه‌سینی حائز بولورغه تیوشدر. سربست شاکردلك (ؤولنو اسلوشینل) بولور ایچون بو شهادت نامه‌سی بولماغانلرده قبول ایته‌لر. اینستیتوتغه رئیسلککه انجمن دانش اعضالریندن بیحترف صایلاندی. اینستیتوتنك مقصودی: عموم علم ارواح، حسیات روحانیه، ترتیب اعصابی، گیپنوز (علم تسخیر خلایق)، تربیه هم عموم حالة اقتصادیه‌گه نسبت بلان عموم کیفیة روح مسئله‌لرینی فن نقطه‌سیندن قاراماق واشله‌ب چغارمقدر. اینستیتوت مکتب عالی بولوی بلان برگه اوزینك کلینیکا وآودیتوریه‌لری بلان برمستشفی‌ده تشکیل ایته‌در. بو اینستیتوتغه تابع بولارق، ؤ. ت. زیمن افندینك ۵۲ مك تنکه وقف قیلغان آقچه‌سینه بالالرنك روحینی تفتیش ایته‌ر ایچون،

(Психо-Неврологическій Институтъ)

ده آچلدی. لکن بو آقچه‌غنه اول راسخودقه یتمه‌گانگه کوره، بعض بالالر آیینه ۳۰ صوم‌دن ۶۰ صومغه قدر حق بلان گنه قبول ایته‌لر. اینستیتوت بالانك توغان کونیندن باشلاب، اوسب یتکانچی بولغان حرکت وحالة روحیه‌سی بیك تدقیق بلان تفتیش ایته‌چکدر.

*

یاگا مکتب عالی — یورییف شهرینده‌گی اونیؤرسیته‌ت پرافیسوری راستوفسفقه طبیعیات وطب شعبه‌لری بلان یاگا عالی مکتب آچارغه رخصت بیرلگان.

*

کوبدن توکلگنه خاتون قزغه سیلسکو-خازایستؤیننی عالی مکتب آچار ایچون اعانه جیارغه برجمعیت تشکیل ایتلگان ایدی. حاضر شول جمعیت ۱۲ مك صوم آقچه جییب اولگرگان.

*

خارکف اونیؤرسیته‌تینده بویل ۱۵۰ معلم، ۴۳۹۲ استودنت، ۲۴۳ ؤولنو اسلوشیتلر، ۷۷۶ ؤولنو اسلوشینلنیتسا (قزلر) بار. اوتکان یل بو اونیؤرسیته‌ده بولغان شاکردلرگه قاراغانده بویل ۱۶۶۵ شاکرد آرتق.

*

باگارودسکی آولینده (نیژنی گوبیرناسی) کریستیانلر جیینونده قزلر پروگیمنازیه‌سی آچلورغه قرار بیراب عموم آقچه‌سیندن ۱۰۰۰ صوم تعیین ایتلگان.

*

مملکتلرده صالدات هم معلملرنك نسبتلری:

روسیه هم ایتالیا مملکتلرینده برمعلم اورنینه ۵ ۱/۲ صالدات

فرانسیه‌ده برمعلم باشینه ۳ ۱/۲ صالدات

گرمانیه‌ده هرمعلم باشینه ٤ صالدات
آفستریه‌ده ۳۱/۲ صالدات
آنگلیه‌ده برمعلم باشینه بر صالدات
جماهیر متفقه‌ده برمعلم باشینه ۱/۶ صالدات
توشه‌در. مملکتنڭ سعادت وبایلیغی صالدات کوپلیگی بلەن توگل، بلکه معلملر کوپلیگی بلەن ایکانلیگیدر.

*

گیرمانیه‌ده روس استوده‌نتلری

گیرمانیه اونیوه‌رسیته‌تلرینده ۳۰، هالی تیخنیکا مکتبلرینده ۵۱ روس استوده‌نتلر اوقیلر.

*

روسیه‌ده روس وتاتارغه باشقه خلقلر عالمینده

یکاترینسلاف شهری یهودیلر جمعیتنڭ، اداره‌ء روحانیه‌سی، واق اعانه‌لردن حاصل بولغان آقچه بلەن اوزینه مخصوص اورته مکتب آچارغه اویلی.

*

موسکوده یاڭا تشکل ایتکان پالاکلر جمعتی «Dam Polski» شوشی کونلرده ظهور یازو طانیمی طورغان کشیلر ایچون مکتب، یازو طانوچیلرغه معارف آرتدرر ایچون کورصار، آچمقچی بولا. حاضرگه حتلی، بوجمعیت طرفیندن هر یکشنبه‌ده بر پراغراما بلەن فنی درسلر اوقتلب کیله‌لر ایدی.

«ضیالی پورکی»

کوز کونلرینده‌رك، جریده‌لرده بر آز اسمی ده کوریلمش، واعظ نوروزوف دیگان ذات تومسکی‌گه کلمش ایدی. تومسکی خلقی ضیالی و آبروینی کشی‌گه محتاج اولدیقلرندن واعظ‌گه بیك زور حسن ظنلر باغلاب آنی کیلوی ایله بیك کوتاروب آلدیلر. خصوصا واعظ ترکیه‌ده سمسارلق قیلوب حیله‌گه ملکه حاصل ایتدیکندن «سلطان سزه سلام دیدی بنی مسلمانلرڭ احوالنی باقمایه یباردی» کبی فرازلر اچقندیرغاچ نادان خلقنڭ ایسی کیتە قالدی. مسافرمزنڭ اوستی باشنه قاراغانده بیك محتاجلیگی کورینگانگه کوره بایلر (۱۶۰) روبله پاره‌ده توپلاب ویرمش ایدیلر. اوقورغه دردم باردیه اوتونگاچ محلی مأمورلره یالنوب واعظنی دارالفنونگه سامع قید ایتدیروب دارالفنونه هم یوز روبله آقچه تولادیلر. فقط واعظ افندی، هیچ بر تربیه‌لی مکتب کورماوی سببلی، عمرینی دللال بولوب قنه اوتکاره‌رك روچه‌نی ده صالداتلقغه اویراندیکندن، دارالفنونه یرویه‌چك کشی دگل، یروگانده برنرسه‌ده آڭلایه‌چق دگل ایدی. شوڭار کوره بوافندیه بوانعاملر درجه‌سندن آرتیق ایدی. لکن واعظ اوز اوزینی تانیماسلیق نادان اولدیغندن بوانعاملر ایله‌گنه قناعتلانه آلمادی. بوپاره‌لرینی برایکی آطنه آراسنده اورناشدیرغاچ، خلقنی اوزینڭ آرتینه توشکانینی سیزمیچه ینه تیرانراك چومارغه اویلاساده ره‌ت کورنمادی آخری، باشقه‌چه حیله‌گه کیرشدی. اولده فقیر شاکردلر اسمندن تیاترو اویناتدیروب، شول آقچه‌دن فائده‌لنو ایکان، واقعا فقیر شاکردلر فائده‌سنه دیه تیاترو اویناتدیردی. فقیر شاکردلره برتینده آرتمایچه یوزارلیکلر واعظ کیسه‌سنه کیردیلر. شولای ایتوب طومسکی تاتارلری باشقه ملتلر قارشونده اوبشستووینی آقچه‌غه خائنلیك اسمون کوتاروب قالدیلر. واعظده آزغنه اولسون اویالماینچه شول آقچه‌نی آلوب، تاتارلار قارشونده ضیالیلرنڭ درجه‌سین، چالمالی چاپانلی پورکیدنڭ، کیم ژولیکدن‌ده توبان ایندیروب قالدیرارق، خلقنڭ ضیالیلرغه اولغان اشانچنی بتردی. منه وجدان! منه ترکیه سمسارلری روسیه‌گه قایتوب نیشلیلر!

«بغری یانغان»

حضرتلرگه

اویناماديم شاگردلرنك باشى ايله،
بر كشينك عمرى ايله باشى ايله،
ملنچيلك كشى لك قدرى ايله،
سعادتى عقلى ايله فكرى ايله.
آش آشاغان باش باشاگان عمرك كوب يوق!
حضرتم، آنسزده بيت تاماغك توق!
اينلدى قويچى! شول قورصاقنك زور قايغسن
بوزماسانا قانلارن، آچارلر اوق!
اويناب توگل آلار اينلدى چن حسرتلى.
سكا قارشى انصاف صاقلار حاللرى يوق!
نيشليسك صوك اوزحقلارن آكلاغاچدن؟!
آلار اينلدى توتنديلار چنلاشبوق.
تقدبردر شول ايسكى لكنى تاشلارغه‌ده،
تاشلاماساك تاشلاطورلر اوق آچبوق،
همانده شول ابليس برله بر آزغنه
تكلاماسه قارارسك شول طالاشبوق.
ترتيب ديسه‌ك آندن طيغان شريعت يوق.
اصلاح ديسه‌ك اولسى اينلدى تاغون شولوق.
تاوقنى بمورقالار اوگراتووى،
اينلدى عادت، بو چاغنده ياشلرده شوق.
ميرعزيز الاوقماصى.

بر مكتب‌نك خلقينه موگايوب آيغانى

ته‌رزه‌لرم طاقتا ايله قاداقلانغان،
ياكاقلرى چروب توشوب آماقلانغان،
قش اوته‌در حالم بلگان كشى يوقدر،
ايشكمده بوزاق ايله صاباقلانغان.
ايشكمنى آچوب كرگان كشى يوقدر،
اينورسونله بوايلده هيچ كشى يوقدر؛
ملا آبطى بلش آشى قازلر بووا،
مينم ايله هيچ بر وقت اشى يوقدر.
آبدرادم يالغزلقده تورا تورا؛
يغلى من باشم طاشقه اورا اورا؛
جايلده كچه ايله تورغان ايدك،
ايكاولب تورلى ايسابلر قورا قورا،
مينم ايله تورا تورا اولسده آردى،
قش بولغاچدين آيرلوب كيتوب باردى؛
«عيبله‌مه اينلدى طوغان طاشلاپ كيتم،
تورا آلميم، ياغدى اينلدى بيك كوب قار» دى
بيك كوب بالا اورام بويلاب اويناب يورى،
قايسى برسى قابقه توبدن قارلر كورى،
شولارنى [redacted] كوره منده قزغانامن،
قاتوب بتكان قلبلرم تمام آرى.
هاى، هاى شولارميكا كيلوب كرسه ايدى،
تورلشوب سبقلرغه يورسه ايدى،
نى قدرلى شادلق بولور ايدى بكا؛
بارسى‌ده حيات هم دين بلسه ايدى.
ش. آحمرف.

خاتون قز عالمى.

اوشبو سنه برنچى ايونده خاتونلار اسيزد ياصاماقچى بولالر. پروغراملرى بوندن عبارتدر: ۱) روسيه‌ده خاتونلرنك تورلى اورنلرده خدمتلرى، ۲) روس خاتونلرينك احوال اقتصاديه‌لرى، ۳) روسيه‌ده خاتونلرنك سياسى وملكى حقوقلرى، ٤) خاتونلرنك روسيه‌ده وزاغرانيقه‌ده سياسى وملكى حقوقلر آلور ايچون طارتشولرى، ٥) روسيه‌ده خاتونلرنك احوال علميه‌لرى، ٦) خاتونلرنك عائله وجمعيت حضورنداغى وظيفه‌لرى (اويله‌نو، عائله، فاحشه‌لك)، ۷) بين الملل قونغره‌سكه قاتناشور ايچون ملى خاتونلر صاوبتى تشكيل ايتمك «وقت»

باكوده «نجات» جمعيتى تاتارچه تياتـرده اويناوچى قزلر حاضرلر ايچون مخصوص صنف (كورس) آچارغه قرار بيرگان. «كاسپى»

مدرسه خبرلرى

قارغالى مدرسهٔ عثمانيه

قارغاليده كوب محله، مدرسه‌لر اولوب طبيعى شاكرد جيولا تورغان وقتده چيولـوب تحصيل قيلمقده‌درلر. لـكن بونلرنك آراسنده اتحاد واتفاق اصلاح بعض وقتلر سويلانوب قارالسه‌ده بر اشنى فعلينكه چقغانى يوق. مدرسلرى بربرسينه قرداشچه معامله‌ده اولماى برسى بر اش باشـلاسه آخرى آننك خلافنه اولمق عادتى اولدقدن شاكردلرده هم اوشبو عادت يوق دگل.

احتمال «الاصلاح» خدمتى ايلان تورالـور. بن برنچى نومر «مدرسهٔ عثمانـيه» شاكردلرنـدن اولديغم ايچون فقط مونك حالندن بر آز يازامن: باشقه مدرسه‌لرگه نسبتله بر درجه نظامغه صالمق فكرى بو مدرسه‌ده اوّلرك باشلانسه‌ده مدرسه‌مزنك الوغلرى آراسنك اتحاد اتفاق اولمادقندن موكار قدر قناعت ايدرلك اصلاح اولنمادى. مونـك بعض سببلرى ۱۹۰۵ يل باشنـده بو مدرسه‌نـك مدير ومدرسى حج سفرينه شاكردلرنـك چـن تحصيل وقتنده كتدكى ۱۹۰۶ يل تحصيل وقتلرنده دوما مسئله‌سى قوزغالوب قشنك يارومى اوزغاچك دوماغه كيتوى خيلى ضررلر كيتردى، مديرمزنك شاكردلرنك ترقياتينه ويوللو طلبلرينه مخالفتى اولماى هر شيگه مساعده‌سى بلكه تشويقلـرى اولدقى جهتلره شكايتمز اولماسه‌ده بر ايكى قش تحصيل اشلرمزه قصورى اولدقنى بيان قيلمـاى حال يوق. شمدى بو درجه اشلرمز يولغه صالنوب عادى فنلره علاوه اولارق حساب، جغرافيا، تاريخ خصوصى وعمومى، انشأ واملا درسلـرى اولـوب قرائت خانه‌لرده هر نوع جريده ورساله‌لر اولدقى حالده وباشقه‌چه مطالعه ايچون قويلمش كتـابلر اوچ يوز مقدارنده موجود اولوب، هفته‌ده بركره «منا كره كيچه‌لرمز» هم اولوب دوام ايتمكده‌مز. بو مدرسه حالا دورت صنف رشدى، دورت صنف اعدادى، وبر صنف عالى اسمنده اولوب، مدرسدن باشقه ۵ فرد معلملر وظيفه ايلان خدمت قيلمقده‌لردر. وغير موظفلرينك شول قدر باردر، بو معلملر آراسنده فقير طلبه‌لرندن برى اولوب اعدادى قسمنه خاصدر. ومدرسه حسينيه‌ده تربيه‌لنوب چقدقى بر معلم رشدى قسملرينه مخصوص فنلره خدمت ايتوچى اولوب امتحانلر ايله دقـة ايدلمكده‌در. بونلر ايسه اصلاحنك بر مقدمه‌سى اولوب كيلاچكده دخى آلغه كيتونى اميد قيلامز. بو اميدلرمزنك فعليتى‌نه‌نك بولور شايد معتبـر «الاصلاح» ادارهٔسينه يازوب بيان ايتسام كيرك

بر شاگرد.

بزم قريـــــه مدرسه‌لرى انقراضغه تابـه آطلاب آلغه باره‌لر؟ بن بوقش كوب قريه‌لردن اوتـدم، كوب مـدرسه‌لرنى تفتيش ايتـدم: هرقايوسى انقراض فلاگون كوترگان، هرقايوسينه انقراض ميقروبى يابشقان؛ چونكه كوب قريه‌لرده بوسنه مدرسه‌لر يلنمغان! مين مونده بلباى اويازنـده‌گى مشهور مـدرسه‌لرنى يازه‌من! يلنمغان مدرسه‌لر: ايدرهٔك قريه‌سنك خبير حضرت مدرسه‌سى؛ بوزده كنك نعمة الله، سردكده سراج القلوب، صبايك مولى جار، شفاى‌ده ظهيرالدين، اوراضايك عطاالله، تلوليده رافع الدين، آقتاوده خيرالله، كوزايك ابوبكر، صنلى‌ده بدرالدين، قـاراماى‌ده عبدالله، باطرشاده ابونعيم، قارغاليده مكلى گراى حضرت مدرسه‌لريدر.

جانى بوغازينه يتب چقارغه طورغانـلارى:

۱) نچى كوبكده اسماعل آخونـد مدرسه‌سى: بومدرسه‌نك بناسى يخشى! اعلا آغاچدن، قطلوع محمد مرضا طرفندن وقف ايدلگان ايدى بومدرسه قرق ايلى سنه‌دن بيرلى امامل يتشدرب چقارغان اولسه‌ده، بوكونده حضرت اوزى قارتايب،

مدرسه‌نی اوزینه مال ایدوب ، نادان محمدومینه تملیك قیلب ، باشقه مستعد کشی‌گه تاپشرماوی سببلی نزاع حالنده در !

۲) نچی آلتنه غولده احمد حضرت مدرسه‌سی ، بومدرسه اوّلگی سنه‌لرده ۱۵۰ - ۲۰۰ شاگردکه مالك اولوبده اوشبوسنه فقط ۴۰ - ۵۰ شاگرد اولوی انقراضینك باشیدر . بوکا نارغه سبب ایسه غایت ایسکی‌لك‌در !

۳) توقایده شمس‌الله حضرت مدرسه‌سی بومدرسه اوّلگی سنه‌لرده تمام ۲۰۰ شاگردکه مالك ایسه‌ده ترکی تانمغان بالالرغه عربچه اوقوتام دیب بالالرنی کوچی یتمگانگه تکلیف قیلوسببلی بوسنه فقط ۳۰ - ۴۰ شاگرد کیلگان !

۴) نچی کیلم عبدالرحمن حضرت مدرسه‌سی : بومدرسه اوّلگی سنه‌لرده ۲۵۰ - ۳۰۰ شاگردکه مالك اولوب برقدری یاکالغی برلانده مشهور ایدی .

لگن اوشبوسنه مدرسه‌لرنده قورصاق ، ونفسانیت طرفی غالب‌بولوب ، انتظاملی مکتب‌نك محو اولنمه‌سینه سعی ایندکلرندن ، شاگردلری تارالوب‌تمام ، یوقغه‌چقدی ، یاکالغن یوغالتدی ، ملت کوزندن توشدی !

۵) نچی قاران فتح‌البیان حضرت مدرسه‌سی بومدرسه اوّلگی سنه‌لرده ۳۵۰ - ۴۰۰ شاگردکه مالك ایدی ایسه‌ده ، بوسنه فقط ۱۵۰ قدری‌گنه شاگردی بار ، بونلرده (مایمول) کبی قمغان قاقغانغه بیبب یاته‌لر ، دنیادن هیچ خبرلری یوق ، اوّللرده ۴۰۰ قدری طلبانی تشکیل ایدوب ، بوکونده فقط ، ۱۵۰ گه قالغان . ایکی سنه‌عمرسرور .

۶) نچی طورای احمدجان حضرت مدرسه‌سی بومدرسه ۳۰۰ شاگردکه مالك ، بناسی طاشدن ، ایکی یتاژلی : کوب شهرلرگه میسر اولمازدای بربنا اولسه‌ده ، حضرت اوزی وفات بولوب مدرسه بربدبخت قولینه قالدی بوآدم : «آت بچانتی صیرغه آشاتمی ، اوزی آشامای» قبیلندن ، یخشی خلفه‌لرگه اختیاربیرمی ، اوزی بولدره‌آلاچق توگل . چونکه بیرنی اوگز مگزینه کوتارتب یاتقان بوآدمدن شاگرد نرسه آله بلسون ؟ بومدرسه‌ده تیزدن شالدرار ! . . . . .

۷) نچی آبلای سراج‌الدین ملا مدرسه‌سی : بومدرسه اوّلگی سنه‌لرده ۷۰ - ۸۰ قدری شاگردکه مالك اولوب ، بوسنه‌لرده ، شاگردلرگه اعانه بولو سببلی ۱۵۰ گه جیتسه‌ده لکن سراج‌الدین ملا چ - ب - ژ - ژ حرفرفلری فقط اصول جدیدچیلر طرفندن آرتدرلغان ، قرآننی تحریف ، دیب وسوسه‌له‌نوب یاتقان سببلی خلفه‌لری ابجد ایجك اوقتب آزابله‌نه‌لر : که‌زه تکه‌سی ییگب ماشنادن اوزمق بوله‌لر !

۸) نچی دومای صادق حضرت مدرسه‌سی . بومدرسه متوفی زماننده ۴۰۰ شاگردکه مالك اولوب ، اطرافقه یخشی‌غنه ملالر یتشترمش ایسه‌ده ، متوفی‌نك وفاتندن صوك ابراهیم ایشانغه قالدی .

بوآدم غایت متعصب هر یاکا نرسه‌گه منکر وایسکی اصول برله‌نگنه اوقوتوب مدرسه‌سینه اصول جدیده کرتمای ؛ یاش بالالرنك ذهنن ابجد ، ایجك ، ضررلارنی منطق حاشیه‌لری ، یهودی خرافاتلری‌برلان چرتدی . مونك اوستینه استبداد وکیفی اداره‌نك ایك قاطسی بومدرسه‌ده اولوب ، أسته‌وینه ابراهیم ایشاننك تعصب همده ایشانیزم تربیه‌سی شاگردلرنی تمام قصب ، ایزوب ، صقشدروب چغاردی . شاگردلر بومدرسه‌دن هجرة ایندی‌لر شول‌سبب‌دن مونده‌ده شاگرد آز . دیمك بومدرسه نکده آیاغی قولی صونغان ! .....

مکتبلرگه کیلسه‌ك ، بتون بلبای اویازینه بالالرغه روح بیروردای ، زمانه‌غه موافق ، ملتنك اقتضای حالینه مناسب ، صورتده برمکتب‌بارایسه ، أولده صوفیه بیکه جانتورینه مکتبیدر : بومکتب ایکی صنفلی (ابتدائی ، رشدی) اولوب ، هر جهتی مکمل‌در . هواسی تنفس‌که مساعد ، معلملری اصول تعلیمگه یقین آدملردر : برسی استامبول‌ده تعلیم آلغان افتح افندی ، دیگرلری روسیه‌ده یخشی‌راق آتالغان ، بوبی ومدرسه‌ء محمدیه شاکردلریدر . لکن‌شونسی ضور تأسف : بو مکتب‌ده‌ده

بوسنه درس مرادچه اوقولورغه ضرر مانع اولوب کیتدی: صنفده اوقی طرغان شاکردلرگه موژیق بالالری هر وقتده هجوم ایتب، حتی مسجدگه چقالمازلق درجه‌ده جفا ایتدیلر. آننك برلانده قالمادی، بعض بر تربیه‌سز شاکرد اسمن آلغان خولیغانلار، برله‌ن مخدوملر اشتراك ایدوب صنف شاکردلرینه پاغروم یاصادیلار. تفتیشچی.

داخلی خبرلر:

پولشه ده «پولسکی ماتیتسا» یابلو سیبلی ۷۰ منك پالاك بالاسی مکتبسز قالمشدر.

ماماداش اویازنده قوشنانلر وبعض مغتن ملالر اوسیلوننی آخرانادن فائده‌لانوب ناغراد آلور ایچون ملتنی ... سویگان یاکه جدیدچی «قراماولنیقلر» اوستندن دانوس یاصارغه کرشدیلر

برآو اصول جدید ایله اوقوتا باشلاسه، یاکه ایسکیلرگه تل تیدرسه، قوشنانلر شوندوق: «پادشاهنی سوکدی» یاکه «اختلال فائده‌سینه آقچه جیدی» دیه تیوشلی اورنلرغه خبر ینکره‌لر.

جمله‌دن بر واقعه: «توبان تکانش» امامی عزالدین حضرت اصول جدید مکتبی آچوب زیمستوادن آقچه آلورغه پریغاوار جیغان وایکنچی محله ملاسی کشاف الدین حضرت بوکا قارشی طورمادی. بر نیچه ایشان بوکا آچولاندیلرده، شول آولنك «م...» اسملی بر قوشنانی قوطورتوب مذکور ایکی حضرت اوستندن: «خلقدن اختلال فائده‌سینه آقچه جیدی، خلقنی بونت یاصارغه قوطورتا» دیه دانوس یاساتدیلر، حضرتلرده اوچ آی پودنادزور پالیتسیه طوتولدیلر. محله خلقی حضرتلرنی یاقلاب بو دانوس افترا دیه پریغاوار جیدیلر. اش نه ایله بتار معلوم توگل.

اداره‌دن: قارا کز ایشانلرنك مسلمانلقرینی.

«وقت»

ژیلنا غوبیرناسنده پالاك، لیتوا مسلمان بالالری ایچون مکتب صالورغه باکولی حاجی احمدبك عاشوربکف ۵ منك صوم اعانه قیلغان. هم اوزی قیزدن ژیلنا وارشاو اوکروغلرینی سیاحت ایتب آنده‌غی مسلمانلرنك حاللرینی اوگره‌نه‌چکدر؛

باکو اهل خیراتندن باشقه‌لرده بوآش ایچون کوب اعانه قیلمشلردر. «کاسپی»

اورسکی اویازی برنچی نورجان ژولصنده استارشینا، جعفرف‌نك اجتهادی ایله ۲۸ آول باشکیرسکی صوبادن مکتب صالورغه پریغوار جیولغان. جعفرف اوزینك بوماش قریه‌سنده‌گی بر ایوینی قزلر مکتبینه وقف ایتکان.

تیمرخان شوراده یکی آچلغان مکتب فائده‌سینه تاتارچه تیاترو اوینالوب ۳۰۰ صوم فائده ویرمشدر «اخبار»

عبدالله افندی آپانایف یاکا مسلمانلقغه چقغان اوشترمه آولینده مسجد صالماق بولوب وعده قیلمش ایکان. بو آول آراقیلار آچره، اچره چوقرچه آولی قوشنانلرنی کوندروب تامغا جیا باشلاغان بولسه‌ده، چوقرچه ملاسی اوزینك داخودی کیمووندن قورقوب بیك طرشقانلغی سیبلی طامغا جیوله آلمی قالغان. ایندی چوقرچه آولینك عینان افندی فتاح الدینف، عبدالله افندیدن اوتنه: اوشترمه، چوقرچه، سزوچه دیگان اوچ آولنك برسنده‌ده مکتب یوق مسجد صالغانچی شول اوچ آولنك برسینه مکتب صالدروب، معلم قویوب، صالنه‌چق مسجدکه کروب نماز اوقرلق کشیلر حاضرلاوون.

اسپاص اویازی آلوغ تیگانالی آولندان یازلر آولمزده ثلث نیقدر مسجد بولوب، کروب اوقوچیلری بیك آز اولسه‌ده، قزانده اوقی تورغان بر شاکرد، تاغن بر محله آیروب، میّنی ملا یاصاغز، اوزم مسجد صالوچی تابام، دیب

موزیکلارنی قوترتوب یوری. ۲۰نچی عصرشاگردی بو أشلردن بر آز اویالو کرەك ایدی.

اوپیرا

بو وقتقه قدر روسیەدە مسلمانچه یازلغان اوپیرا کتابلری یوق ایدی. حاضر بونسیدە بولدی. کافکازلیلردن حاجبیکف نام بر موزیقەچی ادیب مشهور محمدفضولینك اثرلرندن اولان «لیلی ومجنون» حکایەسنی تیاترلردە موزیکه ایله اویناورغه یارارلوق ایتوب اوپیرا کتابی چغارغان.

بو اوپیرا ۲۱نچی غنواردە باکودە حاجی زین‌العابدین تاقییفنڭ تیاترنده اوینالمشدر.

اوزاقلامای قزانلیلردە بوندان کوچرگچ آلوب قزانچه اوپیرا کتابلرینی ترتیب ایتسەلر کرك دیه امید ایتەمز. «یاگی تورمش».

پشپکدن بزم شهرمزدە مدرسەدە یوق، منتظم مکتبدە یوق. «اجتهادیه» اسملی مکتب اصلاح ایدلنوب کیلە ایدی، شمدی انقراض یولینه توشدی. ۱۶نچی دیکابردە معلم ملااحمد عزیزوف مکتب «اجتهادیه» نڭ جمعیت اعضالرینه خطابا دیدی: «مین سزلرنی مکتب جمعیتنڭ أعضالری دیوب أیترگه اویالامن!» مکتب ایچون سزلرنه قیلماقدەسز؟ مجلسلرگزدە صوغشو، نچقرشودن باشقه هنرلرگز یوق. ایسکی رئیس ق. نڭ زماننده مکتب اصلاح یولینه توشوب کیلە ایدی! ایمدی سزلرنڭ شخصی عداوتلرگز سایەسنده اصلاحات اثرلرینه قنات بتوب آسمانغه اوچوب کیتدی، مکتبمز منقرض بولماقده!....» ایمدی چلبی‌افندیلر نفسانیتلرنی تاشلاب، مکتب فائدەسینه خدمت ایتەلرمی دیب صوراوچیلرغه جواب: «هیچ دە یوق» باشسز اولدقمزدن اشلرمز جایغه کیتدی تورغاندر دیب رئیس ایدوب تیرچی ذادکرنی، معین رئیس ایدوب برهای بتچەنی صایلادیلر. چلبیلرنڭ ایتوب کیتیم: قصابچی ثابت، ساباکانی «ⱡB» ایله یازا تورغان

آدڤاکات حمیدالله، پچان بازاری‌نڭ غیبت قاپچغی بورناش، چیکرتکه صلاحی وباشقەلار.

محـــــله خلقی امتحاندن صوڭ منرقی اعضالر صایلاماققه قرار بیرگانلر. «شیخ»

قزان خبرلری:

صغر دولاسا آطدن یمان!

جمعەکون ۱نچی فیۋرالده قاسم ملا، جمعه نمازینده، تیاترو اوینلرینڭ حراملغن سویلەب، دلیل بلەن خلقنی اقناع ایتە آلماغاچ، آتاسی مرحوم شکللی قزوب کیتب، جماعتکه تیاترگه بارغان کشیلرگه اوزینڭ رضالغی یوقلغن اعلان ایتکان.

ای جماعت نیوژەلی موندن صوڭڭ قورقماسسز؟

بوکونلردە اوفا دوخاۋنی صابرانیەسی طرفندن «معلومات محکمهٔ شرعیهٔ اورنبورغیه» اسملی ژورنال نشر ایتله باشلاب، برنچی نومروسی قزانغه کیلدی. بر نومرسی بلەن‌گنه ژورنال وغزیتەلر حقینده حکم ایتو چیتن بولسەده، بزاوز طرفمزدن برسوز أیته آلامز: «آندن ناچارلردە بولا»

۲۷٦نچی نومیر «بیان‌الحق» غزیتەسنده ن. ف. یوشکوف نڭ ۲۷۷نچی نومیرنده سیدلی وباشقەلر امضاسیله یازلغان مقالەلرگه، کیلەچك نومیردە جوابمز چغاچاق.

بوکونلردە قزانده نشر ایتله باشلاغان «تربیه» ژورنالینڭ اوّلگی نومروسی چقدی.

ژورنال زورراق قولدەغی رساله، فارماتینده، ۲٤صحیفەلیدر. بهاسی یلغه ۳صوم ٦۰تین، شاکردلر ایچون ۳صوم. مسلکی حقینده فکرمزنی ۲نچی‌سی و۳نچی نومرولری چققاچ یازارمز.

بوکونلردە قزاننڭ فقیر استودینتلری فائدەسینه تورلی شهرلردە قویلغان کانسیرتلردن اعانەلر یبەرلگان:

آستراخان استودینتلری ایچون: ۲۸۲۰ صوم ۸۵تین یکاتیرینبورغ استودینتلری ایچون ۲۲٤صوم:

۱۳تین پینـــــزا استودینتلری ایچون: ۵۵صوم سـبـر استودینتلری ایچـون : ۱۰۵۵صوم ۹تین صیزران استودینتلری ایچون: ۳۰۶صوم ۳۳تین. بزنڭ فقیـر شاکردلرمز ایچون خلقمـز نیندی اعانه‌لر قیلالر؟ جالندرا، جالندرا پلاۋایلقه آلالر!

زه‌نگه‌ر مسجدده برنیچه جاهللر تیاترو بترو حقینده‌غی عریضه‌غه قول قویدرر ایچون هرکم‌نڭ یاقاسینه یابشب یوریه‌لرده، معلوم صنف تیریچی، اینچی، کاوشچی‌لردن باشقه قول قویوچی طابلماغان. یاشلر: «اوّل فحش خانه‌لرنی بترکز ثلی آندن صوڭ سزنڭ بله‌ن سویلاشرمز» دیب جواب بیرگانلر.

بزنکچه یاشلرنڭ بو طلبلری بیك حقسز، چونکه چی تاتارلرمزنڭ پیۋناى وفحش خانه‌لردن باشقه معیشتنی تصور ایته آلماغانلقلرین یاشلر اوزلری‌ده بله‌لر.

آلار آتا بابا زمانه‌سنده بولغانلر!!

مدرسهٔ محمدیه شاکردلری اوزلرینه مخصوص «جمعیة علمیه» اسمنده بر جمعیت یاصاغانلر.

بوجمعیت هر آطنه‌ده برطابقر آچیلوب قش بوینه دوام ایده‌چکدر. جمعیت‌ده تاتارچه، عربچه، فارسیچه، قازاقچه ادبی، علمی، فنی مقاله‌لر شعرلر ملی حکایه‌لر (باسنه) اوقولاچقدر.

اوتکان آطنه‌ده بولغـان جمعیتلرنده ۲۰ گـه قریب شاکردلر طرفندن تاتارچه، عربچه، ترکه‌ن تللرنده خطبه‌لر، علم معارفکه دائر مقاله‌لر، شعرلر اوقلوب مدرسه‌لرنی اصلاح وعمومی شاکردلرنی حمایه خصوصنده نطقلرده سویلاگانلر ایمش.

قزانده برنیچه شاکردلر ملتمز آراسنده یاکی وجودکه چیقماقده بولغـان اثرلرنی وملتمزنڭ ایسکی عوام ادبیاتلرینی نشر ایدر اوچون شرکت یاصاغانلر دیب ایشتدك.

مکتوب

محرر افندی!

بو مکتوبمنی الاصلاحده درج ایتوگزی رجـا ایته‌م!

وقت‌نڭ ۲۶۸نچی نومرنده تصحیح دیه یازلمش مقاله‌سینه جواب:

(وقت) بزم، الاصلاح‌نڭ ۱۴نچی نومرنده اولان مقاله‌مزی تصحیح صره‌سنده (ردیه) (واستمدار) دیگانی سوزلرمزنی یاراتمای، علم لغاتدانده معلومات بیرمك قصدی ایله، افندی بوکلمه‌لرنڭ معناسینی بلمای استعمال ایتسه‌ده تأسف، بلب سوءاستعمال ایتسه دخی تأسف، دیه‌در.

بلبده سوءاستعمال‌ده اولمق احتمالی بار ایدی شکرلر اولسون وقت‌بزی رعایه ایدرك شاهتخنینسکی‌گه جوابـا یازلمش مقاله‌لرنڭ بعض جمله‌سی ایـله، خصوصی سابق دوما چلینی، تبرك خیرالله حضرت مقاله‌لرون یازوب سوءاستعمالدین چغاردی.

دخی وقت بزم قونغره‌س حقنده‌غی سوزمزنی شاهتخنینسکی‌گه تقلیدا سوزلنگـان سوز دیه‌در. طوغرودر، لکـن روسیـه مسلمانلرینڭ اعیـانی طرفندن تجمع ایدوب قورلوبده اتفاق مسلمین‌نڭ ممنوع بولوی کبی سیاسة ممنوع اولمق قریبدور. اما قونغره‌س، بولغان تقدیرده‌ده، روسیه مسلمانلری اوچون نتیجه ویرمیه‌چکندن، تقلید صرف بولمای اساسلی برفکر اولدیندن، خیالغه قارشو یکرودن اولی‌در.

محرر افندی قونغره‌س بولووینه دلیل ایده‌رك فکر صاحبی اولان مصر علما وفضلاسندن دیسته بارروم اسملرن یازوب تبرکلنوگزدن هم خیرالله عثمانف اوز اوزندین آکلاب دیـن اسلام مانع ترقی دیگان سوزینه قارشو یارطی صحفه غزیته طوطروب عمـر بوینـــــه کورگانن یازوب بتروندان خبرلی‌ره‌کدر.

محرر افندینڭ «وقت» کندو تصرفنده بولوب، «وقت» واسطه‌سی ایله کمسه‌لر حقنده ترجمهٔ حال

وغیر معلوماتلر آلورغه اختیارلی بولدیغندن معلوماتکه‌ده فقیر دگللر.

اوزینه موافق خبرلرده فضل آکلاب جمارتلغندن قوشقاندین بنم حقمده‌ده استادیکن یازابلور.

امام حسن واحدی

اداره‌دن-بوخطقه، فقط جواب اولدیقندن اورن بیرلسه‌ده، کیله‌چکده‌گی بوحقدغی مکتوبلرگه «الاصلاح» صحیفه‌لری یابقدر.

متفرقه

زکی شاگردنك مدرسه‌دن قوولووی.

۱۶ نچی نومردن مابعد

زکی اویلی مین اوزم ۵-۶یل عرب تلی‌گنه اوقودم، مین آنی بلامی؟ دیب اوزنك حالنی تیکشره: برنیچه تاتار سوزینی عربچه‌گه ایلاندروب أیتماکچی بوله، یالغت طابمی، یاجمله اینوب أیته آلمی. آندن صوك عربچه یازوب قاری، یوق آنی‌ده بولدرا آلمی. علمیه شاکردلری عرب غزیته‌سی بهرگانلر ایدی، شونی مطالعه ایدوب قاری، یوق جاه، قام کبی‌لردن باشقه هیچ برسوزگه توشنمی. اختری برلان قاراب قاری، بریولنی اوقوغانچه برساعت وقت اوته.

خافه‌سی أینکانچه اختری‌دن قاراب بلوجینسه، برغزیته‌نی نیچه آی اوقمق کیراك. زکی، اوزی بو مدرسه‌نك برنچی شاکردلرندن بولا توروب‌ده، نیچه‌یل اوقوغان عرب تلینی‌گنه‌ده بلمگاچ، وعرب کتابلرنی هنه‌ده آکلاماغاچ، بو مدرسه‌لرنك ناچارلغینه تمام قناعت حاصل بولا. منطق بلنسه، باشقه‌سنی اوقمای بله‌لر. علوم دینیه وفنون جدیده کیراك توگل، منطق مختصر وتوضیح هنه کیراك دیگان سوزلرنی آزغنه عقلی بار آدم قبول ایتمایه‌چکنچی یخشی‌غنه توشنه برطرف‌دن علمیه شاکردلری ایله سویلاشوب، ادبیات اوقوب؛ وبر طرف‌دن مدرسه‌ده‌گی شاکردلرنك حاللرنی قاراب، اوقولرنك بیك ناچارلغنی، مدرسه‌لر اصلاح‌قه صوك درجه محتـــاج ایدیکنی توشنه باشلی حتی آکلاب یته مدرسه‌لرنك ناچارلغنی، اصلاحنك لزومنی، زکی مخدوم یخشی آکلاغان بولسه‌ده، بوسنه‌ده عموم طلبه‌غه بوفکرنی بلدره‌ادی. استاذلرندن بیگراکده یاشردی. فقط، برقدرلی استعدادلی طلبه‌لرگه‌گنه بوطوغریده بایطاق سویلادی. وآلرنی‌ده آزراق توشندردی. یاز بولدی زکی قایتوب کیتدی. وبوجاینی بار عمرینی ادبیات اوقوب، وهرتورلی ضیالی وفکرلی آدملر ایله سویلاشوب اوتکارو سببلی زکی بیك یخشی فکر حاصل ایتدی. کوز کونی مدرسه‌گه کیلگاندہ استاذارنك آیبماینه قارامایئچه، عموم شاکردکه اصلاح لزومی، ومدرسه‌لرنك ناچارلغی حقنده سوز سویلایه‌چکدن، منطق‌نك آستینی اوستکه کیتره‌چکمن، دیب‌قوللرینی صزغانوب کیلدی. مدرسه‌گه کیلوی ایله، اوقوشلرنی تنقید ایتارگه، وبودرسلرنی طاشلاب زمانه‌غه موافق روشده ایتوب علوم دینیه وفنون اوقورغه کیراك‌لگنی سویلرگه باشلادی. زکی‌ده طبیعی اوله‌رق سوزگه وتوشندروگه براوستالق هم‌ده کشی‌نی رعایه ایتماوچیلك بار ایدی. شول سببلی شاکردلر آراسینه بیك جبکل اصلاح فکری طاراله باشلادی. اصلاح کیراك توگل: شول اوقوغان علملرمز بزگه جیته، آرتق هیچ‌نی کیراکی یوق دیگانلرگه برده باشقه‌چه اثبات ایدوب ماطاشمی، توتاده شول شاکرددن اوزنك درجه‌سینه مناسب برنرسه صوری‌غنه ایدی: نحوتمام ایتکان آدم بولسه، ۶یل صرف، نحو اوقودك، باشقه ملتلر ۲ یل اوقوب‌ده عربچه سویلرگه هم یازارغه عربنك اوزی کبی بله‌لر، سین ۶یل‌ده نی‌بلدك مونه فلانچه فلانچه سوزلرنی عربچه‌گه ایله‌ندروب سویله هم یاز، یابولماسه

ئه‌نه شریکنگ ایله عربچه سویله‌ش دیب کنه اینه ایدی. بیچاره شاکرد نی اشلاسون؟ سویلی‌ده بلمی، یازه‌ده بلمای، قولنه برعرب غزیته‌سی بیره آنینگ اوقی بلمای عجزین اقرارغه مجبور بولا. اگر ختم کتب قیلورغه حاضرلانوب یوروگان پیش قدملر بولسه: سز، دین علمی بله‌مز، دینگه خدمت ایله‌مز، دیب ۱۵، ۲۰یل اوقودگز، استنجا، حیض، نکاح طلاقغه باشقه نی‌نرسه بله‌سز؟ مونه میسیونیرلر اسلامغه ونبی‌مزگه شول روشلی تل تیدره‌لر. افترالرنی نیچک دفع ایده‌سز؟ بیک کوب سوأللر وبحثلر کورساته. هم قاراسه‌ق آلرنگ بارنی بله‌مز دیسه‌لر، حدیث، سیر، تفسیر کتابلرینی قوللرینه بیره‌سویلاب بیرگز دیه‌ایدی. مقامات حریری‌نگ برمقاله‌سنی، بیچاره شاکردلر نیچه‌کون قاموس اغتری قاراب‌ده چغارا آلمادیلر. بخاری تفسیر کشاف کبی وقف کتابلر توزانغه بویالوب یاتا ایدی. حاضر بوکتابلر شاکردکه اصلاح فکرنی بیرو ایچون کوب یاردم ایتدیلر. شاکرد بولرنی قاری‌ده منطق بلسه‌م باشقه‌لر بلسه، دیگان دعوی‌نگ بربوش خیال ایدیکنی توشنه ایدی. زکی‌نگ اصلاح فکرنی طارالوده برقورالی تاریخ، جغرافیه ایدی، یاشلردن باشلاب، پیش قدملرگه‌چه بولغان، همه‌شاکرددن، نبی‌مز قایده یاشاگان؟ آننگ یاشاگان جهری نیندی جیر؟ دنیانینگ قایسی طرفنده؟ نبی‌مز زماننده اسلام قایدا چاقلی طارالدی؟ آندن صونگ نیندای جیرلر مسلمانلر قولنه کردی؟

حاضرگی زماننده مسلمانلر نیندای اورنلرده؟ ونیندای کشی‌لر قول آستنده یاشیلر؟ حاللری تورمشلری یخشی‌مو؟ کبی نرسه‌لر صوری ایدی.

آخری بار

عالمجان ابراهیموف

اداره‌دن جوابلر

ر. آلوشیفه - مقاله تمام کوندرلگانده برغزیته‌ده باصا آلمیدر. آخرین کوندرگزدرج ایتلمه باشلار.

حسن علییف - (ترویسکی) اوّل یزنگ مقاله‌نی آکلاب بتگز آندن صونگ ردیه یازارسز، یارارمه؟

مکرمه خانم‌گه - (اگرجیده) مقاله‌گزنی آچغراق عباره بله‌ن یازگز.

محمد آچقورین - شاکردلرنگ فقیرلکنه ترتیب یازغان خطگز باصلمی.

ع. ع گه - بیان الحق محررلرین بولگان بایلر دیب یازغان شعرگز باصلمی.

«الاصلاح» غزیته‌سی شخصی مناظره‌لر ایچون یاپقدر.

احمد ضیا مجاورفکه - معلملرنگ شخصی معیشتلرینه خواجه بولرغه نی‌حقگز بار؟

جلال الدین بن علاء الدین‌گه - (چیلابی) - اصول تعلیم دیگان نرسه‌دن، خبرگز بولمی طورویده، نیک عربچه اوقوتمیسز دیب مکتبدن بالاگزنی آلوگزده معلمده، مکتبده عیبلی بولمیچه، اوزگز عیبلی سز.

سزنگ شکلی بلمه‌گان کشیلرنگ پراغرماغه مداخله ایتوی هیچ برنظاملی مکتبده ممکن توگلدر. بلماگان اشگزگه قاتشماگز! ملامنیر افندینگ سزنگ بالاگزغه نحته اوقترغه تلاماوی عیب ایتلرگه توگل، تحسین ایتلرگه تیوشدر.

ح. صابر افندیگه - مقاله‌گزنی اخبار غزیته‌سینه بیرلدی.

نفیسه خانم آدریسگزنی معلوم ایتسه‌گز کیله‌چکده مکتوبگز باصلور.

اعلانلر

صرف ترکی.

یاڭی باصلوب چقدی. ۲، ۳، ٤نچی صنفلارده اوچ دورت تجربه قیلنوب فائده‌سی کورلگاندن صونگ باصلدی. قزانده همه کتاب مغازینلرنده همده نمنگان شهرنده. معلم حسین مقایوفده صاتلادر حقی ۱۶ تین. یوزلب آلوچیلرغه صومینه ۲۵ تین اسکیتکه قیلونادر آلدان صومینه ۲۵ تین زادانقه یبارلوچیلرگه نالوژنی ایتوب یبارله‌در. آدرس:

Казань. Ред. Казан-Мухбири Х. Абузярову.

مراجعت:

کیلاسی جایده تامبوف، پینزا شهرلرینڭ برنده ویاکه منکور شهرلرکه لقین بر استانسه‌ده کتاب کیبتی آچمق فکرنده‌من، اعضا بولورغه استاوچی معلم وشاکردلر بولسه آپریل باشنه‌قدری توبانداگی آدرسکه مراجعت اینوب خبرله‌شولرنی اوتنه‌من،

Стрѣльниково Тамб. губ. д. Н. Пошлай уч. А. Бикмѣеву.

تنلری ضعیف یا خود اوقوده، آشلاوده مشقت چیگه تورغان بالالر شولایوق قانلری آز، و اوزلرینده ضعیفلك حس ایله طورغان هم نیرۋەلری ضعیفله‌نگان، تیز کیفلری کیته طورغان، تورلی یه‌شده‌گی ظور کشیلر قوت کوتر ایچون بیك موفقیت بله‌ن.

دوکتر گامیلانڭ گه‌ماتاگه‌ن

Гематогенъ Д-ра Гоммеля دیگان دوانی استعمال ایته‌لر.

هضم قوتنه، روح وتن قوتلری آرتا، بتون نیرۋەلر کوچله‌نه.

صاتلا هربر آپتیك وآپتیکرسکی مغازینلرده. Гематогенъ Д-ра Гоммеля. البته آلغاندە Гематогенъ Д-ра Гоммеля دیب آلـگز

(الفیه ابن مالك ترجمه‌سی)

الفیه ابن مالك: علم النحوده بر ملڭ بیت اولوب قواعد نحویه‌نی بتمامها جامع اولان بر رساله‌در، ٦نچی قرون هجری عالملرندن محمد بن عبد الله بن مالك الاندلیسی حضرتلری طرفندن قلمه آلنمش گوزل بر اثردر.

نحو فننك مهارة تحصیل ایتمك وملکه کسب ایتمك ایچون برنچی درجه مفید بررساله اولدیغندن عربستانده خصوصا ارض مصرده بو الفیه‌نی اوقومق وحفظ قیلمق بیك شائعدر حتی مصریلر آراسنده الفیه‌نی بیلمیان آدم «نحو بیلمیان آدم» عد ایدیلنور. (بناءً علیه) بن فقیر، روسیه‌لو دین قرنداشلریمزنی دخی بو رساله ایله فائده‌لندرمك آرزوسیله منکور الفیه‌نی آنادیلمزگه ترجمه ایتدم. ترجمه‌ده اولا اصل معنانی صڭره ایضاح وتفصیل ایدوب برقاچ اشعار عربیه‌نی ترجمه‌سیله یازدم. بو ترجمه سایه‌سنده هر شاگرد ایچون معلمدن باشقه مشقتسز صورتده نحوده ماهر اولمق وادبیات عربیه ایلان آشنا اولمق ممکن اوله‌چقدر. هر شاگرد، بر نسخه‌سنی مالك اولمق بیك تیوشلیدر. ترجمه‌مزنڭ (۷۵) صحیفه‌لك برنچی جزئی قزانده مطبعهٔ کریمیه‌ده باصلوب میدان انتشاره قویلدی، دانه‌سی (۲۵) تین، پوچطه ایله (۳۰) تیندن هرطرفه کوندریله‌در.

قزانده برادران کریمفلرده صاتله‌در.

آدریسمز:

مترجم: ملکس امامی عطاء الله عبیداللین.

п. Мелекессъ, Самарской губерніи.

Муллѣ Г. Губайдуллину

«شعرلر کتبخانه‌سندن»

٤نچی دفتر

٢نچی قسم

عبدالله طوقایف شعرلری

باصلوب چقدی.

همه کتابچیلرده صاتولا.

بهاسی ۱۲ تین، پوچته ایله ١٤ تین.

آدرس Казань, Типографія ШАРАФЪ.

تاشکندده حاضرده هفته‌ده بر، تیزدن ۲ مرتبه چیقادورغان ملی، ادبی، فنی، معاشی وسیاسی (شهرت) غزیته‌سینه ۱۹۰۸نچی یل ایچون مشتری دفتری آچیقدور.

بهاسی: بر یلغه ۳ صوم ۵۰ تین آلتی آیغه ۲ صوم، اوچ آیغه بر صوم اولوب مشتریلرینه هرایکی آیده بر رساله‌دن بر یلده آلتی رساله هدیه قیلنور

خط وتیلیغرام ایچون قسقچه آدریس:

Ташкентъ. Редакція „ШУГРАТЪ“.

صرف عربی

عربچه‌نڭ مفرداتینه متعلق قواعد بیانندن، جامع وموضوع‌دن خارج مسئله‌لردن پاك انتاج تدریجی وتعلیم بالمعاینه اصولیله تعلیم‌گه موافق صورتده، صوڭ درجه‌ده اصول تعلیم‌گه ماهر جمعیت طرفندن ترتیب اولنغان بر کتابدر، غیر مأنوس لغتلری ایچون کوچك قاموس باصدرلدی، بهاسی آرتماینچه برگه یوالانه‌چقدر. ٢٥ تین پوچطه ایـله ٢٩ تین

نحو عربی

شولوق کتابنڭ ایکنچی قسمی، مرکباتکه متعلق قواعد بیانندن، گوزل صورتده خاریطونف مطبعه‌سنده باصلوب چقدی، بونڭ هم لغتچه‌سی باردر.

٢٥ تین پوچطه ایـله ٢٩ تین.

مصور الفبا

٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین

پیداغوغیا علمی وعملی قسمندن برنچی جزءلر

٢٠ شر تین پوچطه ایله ٢٤ تین

مقدمة العلوم

اعتبار برله اوقوغان کشینڭ باشین اوهام خیالاتدن پاکلی، علم بابنده هیچ طنه‌ای جدی‌اش کوررگه قوزغاتادرکه، بو کونده انسانلرنڭ طوپراقدن، هوادن، صودن نی روشچه آلطون چغارو (حرافات توگل حقیقت) اریندڭ یولین کورسته‌در. زمانه‌مزنڭ بیوك عالمی طرفندن تألیف ایدلمشدر.

٧ تین پوچطه ایله ٩ تین

صرف ونحو عربیلر ایچون شفاهی وتحریری تمرین کتابلری، مختصر ومفصل ترکی صرفلری و ترکی نحوی، و «ترکی اوقو» تیزدن باصلاچقلردر.

دیسته‌لب آلوچیلرغه بیوك تنزیلمز بار.

برصومغه‌چه پوچطه مارکه‌سی هم مقبول.

صاحبینه مراجعت ایچون آدرس.

Казань, Мударрису Ахмеджану Мустафину.

اوقوتام روس تلین هم ریاضیاتنی.

گیمنازیه‌نڭ برنچی کلاصینه حاضرلیم. اورتا بهـا برلن. اویگه یورب‌ده اوقوتام.

آدرس اداره‌ده.

صباح کتبخانه‌سی

سنه ١٩٠٦

[illegible]

مصارفیله باصلوب چیقدی:

اشیا درسلری.

برنچی قدم، اثر: ح. زبیری

مکاتب ابتدائیه‌گه مخصوص اوشبو کتاب «معلملره نمونه»ده کورساتلگان، شفاهی معلومات وعلم اشیا درسلری ایچون یازلمش اولدیغندن معلملرنڭ دقت‌لرینی رجا ایته‌مز.

دانه بهاسی: ١٥ تین،

رهبر املا

اثر: حارث فیضی.

بو رساله محرری طرفندن تمام توزاتیلوب هم آرتدرلوب، خاریطونف مطبعه‌سنده اورطافورمه‌ده باصلوب چقدی.

دانه بهاسی: ١٠ تین.

اصول تربیه وتعلیم

اثر: ع. امینی

طوغانندن آلوب سن بلوغـینه قدرلی بالالارنی تربیه‌لمك، الفبا، قرائت، علم حال، لسـان، تاریخ، جغرافیا، حساب کبی مکاتب ابتدائیه ورشدیه درس‌لرینی تعلیم ایتمك اصولنی آوروپا لسـانلرنده اولان اصول تربیه وپیداغوغیا کتابلرینـه موافق روشچه بیان ایتکان اوشبو رساله‌نڭ هر معلم ومربی‌نڭ قولنده بر نسخه‌سی بولمقینی توصیه ایته‌مز.

دانه بهاسی: ٢٥ تین.

رهبر صبیان، معلم العبادات

٢نچی قسملر، اثر: ح زبیری

ایکنچی کره توزاتیلوب باصلمقله برابر بهالریـده کیموتلدی، اوّلده یکرمیشر تین ایدیلر، بو طبعسنده رهبر صبیان (١٥) تینگه، معلم العبادات (١٢) تینگه صاتلمقده‌در.

عقائد ترکی، معلم العبادات

١نچی قسملر، تیز کوندن ٣نچی مرتبه باصلوب چغالر.

تیلیغرام وخطایچون آدریس: Казань, книгоиздательство «САБАХЪ»

محرر وناشر: ونا بختیارف Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ.

Тип. „Бр. Каримовыхъ" въ Казани